

Меѓународна/европска рамка за заштита на човековите права при давање медицинска нега на пациентите

Владите се обврзани од договорите што тие ги ратификувале.¹ Секој договор за човекови права има сопствен механизам за спроведување за да се гарантира дека владите ги исполнуваат своите обврски. Генерално, спроведувањето се гарантира преку две форми: индивидуални жалби и периодични владини извештаи. Механизмите, како што се Комитетот за човекови права и Европскиот суд за човекови права, функционираат како судови и ги сослушуваат индивидуалните жалби. Механизмите, како што се Комитетот за човекови права; Комитетот за економски, социјални и културни права и Европскиот комитет за социјални права, од владите бараат да поднесуваат периодични извештаи за нивниот напредок во спроведувањето на конкретен договор. Освен официјалниот владин извештај, овие тела прифаќаат и извештаи од невладини организации кои им помагаат да ја оценат сообразноста на државата со преземените обврски. Потоа, тие даваат препораки до државата што се однесуваат на сите акции што таа треба да ги преземе.²

Подолу се набројани меѓународните и европските договори за човекови права коишто се најрелевантни за заштитата на човековите права при давање медицинска нега на пациентите, и нивните соодветни механизми за спроведување.

Листата подолу ги поврзува клучните права при давање медицинска нега на пациентите со релевантните одредби од договорите, и дава примери на повреди на правата. Имајте предвид дека повредата на едно право зависи од околностите и е предмет на толкување врз основа на фактите во конкретниот случај. Во еден индивидуален случај некои права може да бидат повредени, а некои не. Законодавството за човекови права е поле што се развива, и многу повреди на човековите права не се директно опфатени со претходните правни преседани. Преку континуирано документирање, застапување и водење судски постапки, застапувачите можат да изградат посилна судска практика за заштита на човековите права при давањето медицинска нега на пациентите.

Договор	Механизам за спроведување
Меѓународен пакт за граѓански и политички права (ICCPR)	Комитет за човекови права (HRC)
Меѓународен пакт за економски, социјални и културни права (ICESCR)	Комитет за економски, социјални и културни права (CESCR)
Меѓународна конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (ICERD)	Комитет за елиминација на расна дискриминација (CERD)
Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација на жените (CEDAW)	Комитет за елиминација на дискриминацијата на жените (CEDAW комитет)
Конвенција за правата на детето (CRC)	Комитет за правата на детето (CRC комитет)
Конвенција за правата на лицата со попреченост (CRPD)	Комитет за правата на лицата со попреченост (CRPD комитет)
[Европска] Конвенција за заштита на човековите права и фундаменталните слободи (ECHR)	Европски суд за човекови права (ECtHR)
Европска социјална повелба (ESC) или ревидираната Европска социјална повелба (RESC)	Европски комитет за социјални права (ECSR)
Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства (FCNM)	Комитет на министри при Советот на Европа и Советодавен комитет (AC)
[Европска] Конвенција за човековите права и биомедицината	Комитет за биоетика (CB) и Европски суд за човекови права (ECtHR)

1 За да проверите кои договори се ратификувани од страна на вашата земја, посетете го вебсајтот: <http://www1.umn.edu/humanrts/research>.

2 За повеќе информации, види Фондација Отворено општество, Здравствени и човекови права: водич со ресурси, достапен на: <http://equalpartners.info>.

Права	Одредби од договор	Примери за повреда на правото
Право на слобода и безбедност на личноста	ICCPR 9(1), ECHR 5(1)	Пациентите се задржани во болница поради неможност да платат за медицинската нега што ја добиле.
Право на приватност и доверливост	ICCPR 17(1), CRC 16(1), ECHR 8(1)	<ul style="list-style-type: none"> Медицинските информации за пациентот се достапни за целиот персонал. Пациентите се принудени да му ја покажат својата медицинска дијагноза на работодавачот за да добијат платено боледување од работа. Медицинските прегледи се вршат во услови во кои не се гарантира приватност.
Право на информации	ICCPR 19(2), FCNM 9(1), Европска конвенција за човекови права и биомедицина 10(2)	<ul style="list-style-type: none"> Државата не обезбедува информации за здравствените услуги. Лекарите не им обезбедуваат информации на пациентите за опциите за лекување и за потенцијалните ризици и придобивки од секоја постапка. На пациентите им е одбиен пристап до нивните медицински досиеја. Луѓето кои зборуваат одредени јазици немаат на располагање информативни служби.
Право на телесен интегритет	ICERD 5(b), FCNM 6(1), CRC 19(1), Европска конвенција за човекови права и биомедицина 5 ³	<ul style="list-style-type: none"> Лекарите не добиле „слободна и информирана“ согласност од пациентите пред да ги извршат медицинските постапки. На пациентите не им е дозволено да ги сменат нивните лекари или обезбедувачи на здравствена нега.
Право на живот	ICCPR 6(1), ECHR 2(1)	<ul style="list-style-type: none"> Поради несоодветна репродуктивна, здравствена и антенатална нега, компликациите што настанале при бременоста се главната причина за смрт кај младите жени. Амбулантните возила не пристигнуваат навреме во одредени заедници или кај одредени поединци, што води до смрт на пациентите.
Право на највисок можен стандард на здравје	ICESCR 12, ICERD 5, CRC 24, CEDAW 12(1), ESC 11, ESC 13	<ul style="list-style-type: none"> Лекарите и здравствените установи не се лоцирани во близина на населбите на одредени заедници. Социјалните политики непропорционално ги исклучуваат пациентите од одредени заедници од пристап до здравствено осигурување. Пациентите кои се припадници на одредени групи добиваат нега што се карактеризира со инфериорен став кон нив.
Право на слобода од тортура и суров, нечовечен и понижувачки третман	ICCPR 7, Конвенција против тортура, ECHR 3, Европска конвенција за спречување тортура	<ul style="list-style-type: none"> Затворениците не добиваат соодветно медицинско лекување. Жените се стерилизираат без нивна согласност додека се породуваат со царски рез. Националните закони што ги ограничуваат достапноста и пристапот до опојни лекови се причина за страдање и непотребна болка на пациентите заболени од рак и од СИДА.
Право на учество во јавни политики	ICCPR 25, ICERD 5(c), FCNM 15, CEDAW 7, CEDAW 14(2)	Граѓаните немаат можност да коментираат за и да учествуваат во утврдувањето на приоритетите во јавното здравство.
Право на недискриминација и еднаквост	ICCPR 21(1), ICCPR 26, ICESCR 2(2), ICERD, FCNM 4(1), ECHR 14, Европска конвенција за човекови права и биомедицина 3	<ul style="list-style-type: none"> Недостиг на здравствени услуги за родилки и за репродуктивно здравје. Мајките кои се припадници на одредени етнички групи се принудени да останат во посебни одделенија при породувањето.
Право на правен лек	ICCPR 2(3), ICERD 6, CEDAW 2, ECHR 13	Државата не презема никаква акција за да ги реши повредите на правата опишани погоре.

3 Правото на телесен интегритет не е конкретно признато со ICCPR, ICESCR, ECHR, или ESC, но тоа се толкува како дел од правото на безбедност на личноста (ICCPR 9, ECHR 5), правото на слобода од тортура и суров, нечовечен и понижувачки третман (ICCPR 7, ECHR 3), и правото на највисок можен стандард на здравје (ICESCR 12, ESC 11).

Европската повелба за права на пациентите, составена во 2002 година од страна на Мрежата за активно граѓанство, европска мрежа на граѓански организации, организации на потрошувачи и на пациенти, обезбедува јасен и сеопфатен исказ за правата на пациентите. Овој исказ беше дел од движењата на локално ниво ширум Европа за пациентите да добијат поактивна улога во оформувањето на обезбедувањето на здравствените услуги и беше обид регионалните документи за правото на здравствена нега да се претворат во конкретни одредби.⁴ Иако оваа повелба не е правно обврзувачка,

силна мрежа на групите за правата на пациентите ширум Европа успешно лобираше кај нивните национални влади за да ги признаат и да ги усвојат правата од оваа повелба.⁵ Повелбата, исто така, се користи како референтна точка за мониторинг и евалуација на здравствените системи ширум Европа. Во септември 2007 година, Европскиот економски и социјален комитет го одобри своето иницијално мислење за правата на пациентите, изјавувајќи дека „ја поздравува и ја признава“ Европската повелба за права на пациентите.

Европска повелба за правата на пациентите

14-те права на пациентите	Опис
1. Право на превентивни мерки	Секој поединец има право на соодветна услуга во насока на превенција од заболување.
2. Право на пристап	Секој поединец има право на пристап до здравствените услуги потребни за неговото здравје. Здравствените услуги мора да гарантираат еднаков пристап за сите, без дискриминација врз основа на финансиската состојба, местото на живеење, видот на болеста или времето потребно за пристап до здравствената заштита.
3. Право на информации	Секој поединец има право на пристап до секој вид информација која има врска со неговото здравје, здравствените услуги (и начинот на нивно користење), како и сите сознанија од научните истражувања и технолошките иновации кои се на располагање.
4. Право на согласност	Секој поединец има право на пристап до сите информации кои ќе му овозможат активно учество во донесувањето одлуки во врска со сопственото здравје. Овие информации се предуслов за секоја процедура или третман, вклучувајќи и учество во научно истражување.
5. Право на слободен избор	Секој поединец има право на слободен избор меѓу расположливите процедури за лекување и здравствени работници, врз основа на соодветна информација.
6. Право на приватност и доверливост	Секој поединец има право на тајност на личните податоци вклучувајќи ги и податоците во врска со неговото здравје, можната дијагноза или лекување, како и право на заштита на приватноста во текот на изведувањето дијагностички испитувања, специјалистички посети и медицински/хируршки постапки воопшто.
7. Право на почитување на времето на пациентот	Секој поединец има право на навремено лекување. Ова право се однесува на секоја фаза од лекувањето.
8. Право на почитување на стандардите за квалитет	Секој поединец има право на пристап до висококвалитетни здравствени услуги засновани врз прецизни стандарди.
9. Право на безбедност	Секој поединец има право да биде заштитен од штетите што може да ги предизвика лошото функционирање на здравствениот систем, медицинска лоша практика или грешка, како и право на пристап до здравствени услуги и лекување кои исполнуваат високи стандарди за безбедност.
10. Право на иновација	Секој поединец има право на пристап до иновативни процедури на лекување (вклучувајќи и дијагностички постапки) според меѓународните стандарди, независно од неговата економска или финансиска положба.
11. Право на избегнување непотребно страдање и болка	Секој поединец има право максимално да ги избегне непотребното страдање и болка во секоја фаза од неговата болест.
12. Право на персонализирано лекување	Секој поединец има право на дијагностички или терапевтски програми кои се максимално приспособени на неговите специфични потреби.
13. Право на жалба	Секој поединец има право на жалба за претрпена штета, страдање или болка, како и право на повратен одговор.
14. Право на надомест	Секој поединец има право на доволен надомест во разумен временски период, во случај на претрпена физичка или морална и психолошка штета или во случај на страдање предизвикано од лекување или од услуга во здравствениот систем.

Извор: Мрежа за активно граѓанство, 2002 година

4 Треба да се напомене дека фармацевтската куќа Merck & Co., исто така, обезбеди финансиска поддршка за ова движење.

5 Една од активностите на новите држави-членки на ЕУ во процесот на подготовки за пристапување во ЕУ беше приспособувањето на националното законодавство за здравствената нега во согласност со европските стандарди. Многу земји, како што е Бугарија, усвоија нов закон за здравство, чијашто структура и содржина се стриктно сообразни со Европската повелба за правата на пациентите.

Следнава табела ги поврзува правата наведени во Европската повелба за правата на пациентите со соодветните права утврдени со меѓународните и европските договори за човекови права.

Европска повелба за правата на пациентите	Човекови права при давање медицинска нега на пациентите
Право на превентивни мерки	Право на здравје
Право на пристап	Право на недискриминација и еднаквост; Право на здравје
Право на информации	Право на информации
Право на согласност	Право на телесен интегритет; Право на слобода и безбедност на личноста; Право на слобода од тортура и суров, нечовечен и понижувачки третман; Право на приватност; Право на здравје
Право на слободен избор	Право на телесен интегритет; Право на слобода и безбедност на личноста; Право на слобода од тортура и суров, нечовечен и понижувачки третман; Право на приватност; Право на здравје
Право на приватност и доверливост	Право на приватност
Право на почитување на времето на пациентот	Право на здравје
Право на почитување на стандардите за квалитет	Право на здравје; Право на живот
Право на безбедност	Право на здравје; Право на живот
Право на иновација	Право на здравје
Право на избегнување непотребно страдање и болка	Право на здравје; Слобода од тортура и суров, нечовечен и понижувачки третман
Право на персонализирано лекување	Право на здравје; Право на недискриминација и еднаквост
Право на жалба	Право на правен лек
Право на надомест	Право на правен лек

Програма за јавно здравство на Фондациите Отворено општество

Програмата за јавно здравство на Фондациите Отворено општество има за цел да изгради општества кои се посветени на инклузија, човекови права и правда, и каде што законите, јавните политики и практиките поврзани со здравството ги одразуваат овие вредности и се базираат на докази. Програмата, исто така, работи на унапредување на здравствените и човековите права на маргинализираните групи, преку градење капацитети на граѓанските лидери и организации и преку застапување за поголема отчетност и транспарентност во јавните здравствени политики и практики.

За повеќе информации, види: www.soros.org/health.